

Hermeneutyka logiczna i ontologia sytuacji Bogusława Wolniewicza

AUTOR

Fundacja Dobre Państwo

STRESZCZENIE / ABSTRACT

Tekst przybliża nowatorskie podejście Bogusława Wolniewicza do filozofii, w którym ontologia sytuacji staje się rygorystycznym systemem aksjomatycznym. Autor wyjaśnia zasady hermeneutyki logicznej, służącej do przekładu klasycznych doktryn na sformalizowany język logiki modalnej i teorii krat. Artykuł szczegółowo omawia proces rekonstrukcji rzeczywistości poprzez sytuacje elementarne oraz rolę słownika translacyjnego w osiągnięciu ekwiwalencji znaczeniowej. To kluczowe opracowanie dla zrozumienia, jak matematyczna precyzja pozwala na krytyczną analizę systemów Kanta czy Hegla, definiując na nowo granice przestrzeni logicznej i światów możliwych.

This text explores Bogusław Wolniewicz's innovative approach to philosophy, in which the ontology of situations becomes a rigorous axiomatic system. The author explains the principles of logical hermeneutics, which serves to translate classical doctrines into the formalized language of modal logic and lattice theory. The article discusses in detail the process of reconstructing reality through elementary situations and the role of translational vocabulary in achieving semantic equivalence. This is a key study for understanding how mathematical precision allows for critical analysis of the systems of Kant and Hegel, redefining the boundaries of logical space and possible worlds.

Artykuł analizuje hermeneutykę logiczną Bogusława Wolniewicza, metodę przekładu systemów filozoficznych na język ontologii sytuacji. Wolniewicz, kontynuując tradycje szkoły lwowsko-warszawskiej, proponuje zastąpienie nieprecyzyjnego języka filozofii formalnym systemem, którego fundamentem są sytuacje elementarne – atomowe wycinki rzeczywistości. Metoda ta odwraca tradycyjną logikę modalną Kripkego, czyniąc sytuacje pierwotnymi wobec światów możliwych, co ma doniosłe konsekwencje dla interpretacji systemów filozoficznych. Przekład na język sytuacji elementarnych, oparty na zasadzie elementarności i precyzyjnych słownikach

translacyjnych, ma na celu uniknięcie deformacji sensu i zapewnienie adekwatności rekonstrukcji. Artykuł analizuje zastosowanie tej metody do myśli Hegla, Kanta, Nietzschego i Husserla, ukazując jej potencjał w ujawnianiu ukrytych struktur logicznych i konkordancji między różnymi systemami. Hermeneutyka logiczna, choć narażona na zarzuty redukcjonizmu, dąży do precyzji i obiektywnej weryfikowalności, lokując metafory i retorykę poza obszarem rygorystycznej wiedzy filozoficznej. W dobie humanistyki cyfrowej i analizy danych, metoda ta zyskuje na znaczeniu jako narzędzie filtrujące i porządkujące wielkie korpusy tekstów filozoficznych.

SŁOWA KLUCZOWE

ontologia sytuacji

hermeneutyka logiczna

Bogusław Wolniewicz

sytuacje elementarne

system aksjomatyczny

krata zupełna

logika modalna

semantyka Kripkego

słownik translacyjny

ekwiwalencja znaczeniowa

przestrzeń logiczna

światy możliwe

zasada elementarności

redukcjonizm semantyczny

inwersja ontologiczna

Ontologia sytuacji: logika jako fundament bytu

W sercu metody Bogusława Wolniewicza leży ontologia sytuacji, pojmowana jako system aksjomatyczny, czyli zbiór fundamentalnych twierdzeń, które mają za zadanie zdefiniować strukturę i własności rzeczywistości logicznej. Celem takiej teorii nie jest bynajmniej opis potocznych doświadczeń, lecz rekonstrukcja najbardziej elementarnej architektury bytu w kategoriach czysto logicznych. W tym ujęciu logika przestaje być jedynie pomocniczym narzędziem filozofii, a staje się jej właściwym językiem, kontynuując tym samym intuicję szkoły lwowsko-warszawskiej. Myśliciele tacy jak Alfred Tarski, Roman Suszko czy Kazimierz Ajdukiewicz wskazywali bowiem, że precyzja myśli filozoficznej pozostaje w odwrotnej proporcji do wieloznaczności jej języka. Wolniewicz idzie jednak o krok dalej: zamiast jedynie korygować ten język, proponuje jego całkowite zastąpienie przez system sformalizowany.

Zbiór sytuacji: struktura faktów elementarnych

Fundamentem analizy jest zbiór SE, konstytuowany przez tak zwane sytuacje elementarne. Każdą z nich należy rozumieć jako najmniejszy, atomowy wycinek rzeczywistości, którego zaistnienie wystarcza, by uznać zdanie elementarne za prawdziwe. Zbiór ten jest częściowo uporządkowany przez relację zawierania

„ $\leq$ ”, gdzie zapis $x \leq y$ oznacza, iż każda realizacja sytuacji y pociąga za sobą realizację sytuacji x . To właśnie ta relacja nadaje zbiorowi SE strukturę kraty zupełnej, czyli porządek, w którym dla dowolnego podzbioru sytuacji zawsze można wskazać kres górny (supremum) oraz dolny (infimum). Operacje te mają swoje ściśle odpowiedniki w logice: supremum odpowiada koniunkcji, infimum zaś stanowi rodzaj wspólnego minimum, które, choć nie zawsze znajduje prosty korelat w języku naturalnym, pozostaje logicznie nieodzowne.

Wolniewicz vs. Kripke: spór o światy możliwe

Logika modalna, w formie skodyfikowanej w XX wieku m.in. przez Saula Kripkego, opiera swoją semantykę na pojęciu światów możliwych. W tym ujęciu światy są obiektami pierwotnymi, a relacja osiągalności między nimi służy do modelowania modalności: tego, co „możliwe”, „konieczne” i „niemożliwe”. Ontologia sytuacji Wolniewicza dokonuje tu fundamentalnej inwersji porządku. To sytuacje elementarne stają się bytem pierwotnym, zaś światy są jedynie ich granicznymi, maksymalnymi kombinacjami. W konsekwencji modalności przestają być relacjami między światami, a stają się wewnętrznymi właściwościami samego układu sytuacji. Konieczność oznacza zachodzenie sytuacji we wszystkich światach maksymalnych, możliwość – jej zachodzenie w co najmniej jednym, niemożliwość zaś – w żadnym. Różnica jest zatem zasadnicza: w semantyce Kripkego świat jest apriorycznym tłem, w którym zdania zyskują wartość logiczną, podczas gdy u Wolniewicza to sytuacje stanowią fundament, a świat jest tylko ich pochodną.

Ta inwersja porządku ontologicznego pociąga za sobą doniosłe konsekwencje dla hermeneutyki logicznej. W ramach logiki modalnej interpretacja danego systemu filozoficznego wymaga narzucenia mu modelu świata wraz z relacją osiągalności, co nieuchronnie wprowadza element arbitralności. Hermeneutyka logiczna, opierając się na ontologii sytuacji, obiera inną drogę: punktem wyjścia są minimalne fragmenty rzeczywistości – sytuacje – które pozwalają na bezpośrednie utożsamienie z korelatami zdań elementarnych. Oznacza to, że przekład filozofii na język T staje się mniej dowolny i pozostaje bliższy fundamentalnym intuicjom semantyki Tarskiego. Prawdziwość zdania zależy bowiem od faktu, a nie od abstrakcyjnej konstrukcji całego świata możliwego. Właśnie dlatego hermeneutyka logiczna jawi się jako narzędzie znacznie bardziej adekwatne do rekonstrukcji systemów myślowych, które same rzadko operowały w kategoriach modeli światów.

Słowniki elementarne: mechanizm przekładu systemów

Aby przełożyć system filozoficzny S na język ontologii sytuacji T , Wolniewicz proponuje użycie dwóch symetrycznych słowników: $D(S,T)$ tłumaczy język systemu S na T , podczas gdy $D(T,S)$ pozwala na

weryfikację przekładu w kierunku odwrotnym. Kluczowa jest tu jednak zasada elementarności, bowiem translacji podlegają niecałe tezy, lecz wyłącznie ich najprostsze, atomowe składniki – terminy, relacje i operatory. Taki rygor zabezpiecza przed groteskowymi deformacjami sensu, które nieuchronnie rodzi przekład o charakterze metaforycznym lub swobodnym.

Wydańność słownika: kryteria poprawności logicznej

Ocena adekwatności słownika translacyjnego opiera się na czterech kluczowych filarach. Są to: ekwiwalencja znaczeniowa, gwarantująca zachowanie sensu oryginału; ekwiwalencja strukturalna, strzegąca nienaruszalności relacji logicznych; zasada prostoty, chroniąca przed nieproporcjonalnym mnożeniem bytów pojęciowych; oraz wydańność, mierzona liczbą strukturalnych konkordancji z innymi systemami. Na tych fundamentach hermeneutyka logiczna konstruuje precyzyjną metodę audytu, która odwraca tradycyjny porządek argumentacji. To nie tłumacz musi bowiem dowodzić poprawności swojej pracy, lecz krytyk jest zobowiązany do wykazania konkretnego błędu: braku ekwiwalencji bądź nadmiernej komplikacji słownika.

Monizm Hegla: interpretacja w języku logiki

Za przykład najbardziej wymagający uchodzi Hegel, którego styl, gęsty od metafor i neologizmów, zdaje się oporny wobec wszelkich prób formalizacji. Hermeneutyka klasyczna w duchu Gadamera uznałaby, że myśl Hegla jest nieprzekładalna na język formalny, gdyż jej sens rodzi się w dziejowej grze pojęć i fuzji horyzontów. Hermeneutyka logiczna postępuje jednak inaczej: teza o absolutnej tożsamości bytu i niebytu, wyrażona na początku Logiki, zostaje przełożona na sytuację, w której zbiór SE" jest pusty, a przestrzeń logiczna SP zawiera tylko jeden świat. Otrzymujemy w ten sposób obraz monizmu absolutnego, gdzie byt i niebyt nie są odrębnymi elementami, lecz granicznymi przypadkami tej samej pełni. Taki przekład, co oczywiste, nie oddaje stylu Hegla, wydobywa jednak jego strukturalne pokrewieństwo ze Spinozą i Parmenidesem. W ten sposób odsłania to, co ukrywało się pod warstwą dialektycznego języka: logikę jedyne go świata.

Kant: nowa lektura sądów syntetycznych a priori

Filozofia Immanuela Kanta jest tradycyjnie postrzegana jako teoria wyznaczająca granice poznania i warunki możliwości samego doświadczenia. Jej tezą fundamentalną, wyrażoną w Krytyce czystego rozumu, jest istnienie sądów syntetycznych a priori – twierdzeń, które poszerzają naszą wiedzę, a których prawdziwość nie wymaga potwierdzenia w doświadczeniu. Klasyczna hermeneutyka, na przykład w ujęciu Diltheya, widziałaby w tym dążeniu wyraz oświeceniowej formy życia, epoki zdeterminowanej, by pojednać rygory

nauki z aspiracjami metafizyki. Gadamer z kolei mówiłby o horyzoncie myślowym, w którym Kant jest nieuchronnie ukształtowany przez napięcie między tradycją racjonalizmu a empiryzmem.

Hermeneutyka logiczna obiera jednak zupełnie inny punkt wyjścia. W jej ujęciu sąd syntetyczny a priori daje się odczytać jako sytuacja elementarna (SE) typu mieszanego, w której dochodzi do ścisłej korelacji między formą poznania a możliwą treścią doświadczenia. Słownik translacji $D(A,T)$ odwzorowuje kantowskie pojęcia „przestrzeni” i „czasu” na kategorie formalnych ramek sytuacyjnych w zbiorze SE. Kategorie intelektu – takie jak przyczynowość, substancja czy jedność – zostają potraktowane jako operatory logiczne, które wyznaczają relacje między poszczególnymi sytuacjami elementarnymi. W rezultacie system Kanta w języku T przyjmuje postać teorii, w której wszystkie możliwe do pomyślenia sytuacje muszą być zgodne z apriorycznymi formami. Oznacza to, że przestrzeń logiczna (SP) Kanta nie jest pełnym zbiorem wszelkich kombinacji, lecz precyzyjnie określonym podzbiorem, ograniczonym przez warunki sensowności.

Taki przekład przynosi dwie istotne korzyści. Po pierwsze, eliminuje trudności natury psychologicznej: nie musimy już pytać o enigmatyczny „umysł transcendentálny”, lecz analizujemy strukturę logiczną przestrzeni sytuacji elementarnych. Po drugie, ujawnia on głębokie konkordancje z innymi systemami myślowymi. Kantowski warunek aprioryczny można bowiem porównać ze strukturalnym determinizmem Laplace’a, gdzie rolę formy przejmują niezmiennie prawa przyrody, a także z atomizmem logicznym Wittgensteina, gdzie formą jest wzajemna niezależność stanów rzeczy. Hermeneutyka logiczna pokazuje zatem, że Kant nie tyle „pojednał empiryzm z racjonalizmem”, ile zdefiniował ramy dla SE, ograniczając uniwersum możliwych światów do tych, które są kompatybilne z formami naszego poznania.

Nietzsche: przekład aforyzmów na ontologię formalną

Myśl Nietzschego z pozoru wydaje się radykalnie nieprzekładalna na język formalny. Jego styl – gęsty od aforyzmów, obrazów i ironii – funkcjonuje niczym system obronny przed każdą próbą systematyzacji. Hasła takie jak „Bóg umarł”, „wola mocy” czy „wieczny powrót” pozostają wieloznaczne, mocno osadzone w retorycznej grze. Hermeneutyka w duchu Gadamera interpretowałaby ten fenomen jako głos w tradycji, której historyczna skuteczność (Wirkungsgeschichte) nieustannie przekształca nasz horyzont rozumienia, podczas gdy Ricoeur dostrzegłby w nim przede wszystkim hermeneutykę podejrzenia, demaskującą iluzje moralności i religii.

Hermeneutyka logiczna obiera jednak zgoła odmienny kierunek, traktując pisma Nietzschego jako zbiór tez atomowych, które poddają się translacji na język sytuacji elementarnych SE. W tym ujęciu teza „Bóg umarł” staje się sytuacją negatywną: $\exists x (x = \text{Bóg}) \wedge \neg E(x)$, gdzie $E(x)$ oznacza „istnieje w przestrzeni sytuacji SP”. „Wola mocy” zostaje przełożona na operator relacyjny, zgodnie z którym dla każdej sytuacji s w świecie w istnieje sytuacja s' w tym samym świecie, zachowująca relację „dominacji”. Z kolei „wieczny powrót”

można odczytać jako fundamentalną własność całej przestrzeni SP, w której każdy układ sytuacji powtarza się w nieskończonej liczbie światów maksymalnych.

Nietzsche w języku T okazuje się zatem nie tyle „poetą filozofii”, ile twórcą systemu hipotez ontologicznych dotyczących fundamentalnej struktury SP. Hermeneutyka logiczna czyni z niego pełnoprawnego partnera w debacie metafizycznej, stawiając go obok Kanta czy Hume’a. Taka operacja nie redukuje jego myśli do suchej logiki, lecz przeciwnie – odsłania ukryte formy systemowe, które drzeją w jego aforyzmach. Cytując jego własne słowa: „Fakty nie istnieją, istnieją tylko interpretacje”, co w języku T można precyzyjnie przetłumaczyć na twierdzenie, że każda sytuacja elementarna jest zawsze zrelatywizowana do słownika $D(A,T)$, a więc do określonego schematu interpretacyjnego.

Husserl: fenomenologia jako teoria translacji

Edmund Husserl, twórca fenomenologii, postulował fundamentalny dla filozofii „powrót do rzeczy samych”, którego narzędziem miała być redukcja fenomenologiczna, czyli metodyczne zawieszenie sądów o istnieniu świata zewnętrznego w celu odsłonięcia czystych struktur świadomości. W centrum jego analizy leży teza, iż każdy akt świadomościowy posiada strukturę intencjonalną: jest zawsze świadomością czegoś, kieruje się ku jakiemuś przedmiotowi. Ta fundamentalna intuicja staje się jednak punktem wyjścia dla radykalnej reinterpretacji w ramach hermeneutyki logicznej.

Projekt ten, będący w istocie formą inżynierii poznania, dokonuje transkrypcji koncepcji Husserla na dwupoziomowy system formalny. Poziom języka S opisuje sferę przeżyć subiektywnych – akty intencjonalne, strumienie świadomości i ich fenomenalną treść. Poziom T stanowi natomiast ontologię sytuacji, gdzie intencjonalność zostaje zrekonstruowana nie jako psychiczny akt, lecz jako ścisła relacja między zdaniami a ich sytuacyjnymi korelatami. W tej optyce „świadomość drzewa” przestaje być subiektywnym przeżyciem, a staje się opisem sytuacji, w której korelat zdania „jest drzewo” zachodzi w przestrzeni sytuacyjnej SP.

W rezultacie fenomenologia ulega transformacji w teorię translacji, gdzie akty świadomości są traktowane jako opisy dążące do wskazania elementarnych sytuacji. Słynny postulat „powrotu do rzeczy samych” zyskuje nową, precyzyjną interpretację – nie jest to powrót do nieuchwytnych przeżyć, lecz do obiektywnie stwierdzalnych sytuacji. W ten sposób hermeneutyka logiczna omija pułapkę psychologizmu, czyniąc z fenomenologii rygorystyczną procedurę translacyjną. Strukturalne konkordancje dla takiego ujęcia odnaleźć można zarówno w koncepcji dystansacji Paula Ricoeura, jak i w logice sytuacyjnej Jona Barwise'a i Johna Perryego, które również definiują kontekst jako fragment rzeczywistości wystarczający do ustalenia wartości logicznej zdania.

Krytyka hermeneutyki: obrona spójności metody

``Najczęściej formułowaną obiekcją wobec hermeneutyki logicznej jest zarzut semantycznego redukcjonizmu. Przekład tekstów filozoficznych na precyzyjny język ontologii sytuacji wydaje się bowiem spłaszczać ich sens, eliminować wielowymiarowość symboli i metafor, a także świadomie ignorować historyczne oraz kulturowe konteksty, w których te teksty powstały. Hermeneuci tradycyjni, od Diltheya po Gadamera, niezmiennie podkreślali, że sens filozofii nie jest prostą sumą zdań dających się zweryfikować, lecz tkwi w życiu, tradycji i języku – w sferach, które opierają się ujęciu w sztywne schematy logiczne.

Nietzsche rzucił kiedyś słynne wyzwanie: „Fakty nie istnieją, istnieją tylko interpretacje”. Z perspektywy hermeneutyki logicznej można by odparować: „Interpretacje istnieją tylko o tyle, o ile dają się przetłumaczyć na sytuację”. Krytyk powie, że to intelektualny gwałt na bogactwie znaczeń, że taki redukcjonizm niszczy to, co w filozofii najcenniejsze – jej egzystencjalną głębię i zdolność do poruszania ludzkiego ducha. To zamiana żywego organizmu myśli na sterylny, mechaniczny model.

Jednak Wolniewicz bronił swojego stanowiska prostą, lecz nieustępliwą zasadą: „We wszelkiej filozofii tyle jest nauki, ile jest w niej logiki”. Jeśli jakaś interpretacja nie daje się przełożyć na dedukcyjnie spójną strukturę, oznacza to, że pozostaje na poziomie retoryki. Nie deprecjonuje to jej wartości – retoryka może być piękna i inspirująca – ale odbiera jej prawo do roszczenia sobie pretensji do bycia częścią nauki. Hermeneutyka logiczna nie likwiduje zatem sensu symbolicznego, lecz po prostu lokuje go tam, gdzie jego miejsce: w obszarze estetyki i literatury, a nie filozofii rozumianej jako rygorystyczna wiedza.

Drugi fundamentalny zarzut dotyczy intencji autora. Hermeneutyka klasyczna, zwłaszcza w swoim wczesnym, romantycznym wydaniu, zakładała, że celem interpretacji jest próba odtworzenia myśli twórcy, jego horyzontu poznawczego i zamysłu. Hermeneutyka logiczna natomiast intencję autora świadomie ignoruje, uznając ją za poznawczo nieistotną. Liczy się wyłącznie to, co można logicznie wyprowadzić z obiektywnej struktury samego tekstu.

Pojawia się tu jednak zasadnicze pytanie: czy tekst filozoficzny, pozbawiony kontekstu autorskiego zamiaru, nie traci czegoś istotnego? Paul Ricoeur przestrzegał, że „tekst ma sens większy niż intencja autora”. Ta nadwyżka sensu jest jednak dla logiki problematyczna, gdyż nie istnieje żaden algorytm, który pozwoliłby ją obiektywnie uchwycić. Wolniewicz odpowiada na to bez wahania: nadwyżka sensu, której nie można przetłumaczyć na T, jest po prostu nadwyżką retoryki.

W gruncie rzeczy jest to filozoficzny spór o status metafory. Hermeneutyka logiczna traktuje ją jako formę wieloznaczności, którą należy zredukować do jednoznacznych twierdzeń, podczas gdy hermeneutyka tradycyjna widzi w niej niewyczerpane źródło sensu, które należy pomnażać i eksplorować. Ostatecznie jest to wybór metodologiczny o fundamentalnych konsekwencjach: albo dążymy do precyzji logiki, albo do

bogactwa estetyki. Wolniewicz nie odrzuca metafory jako narzędzia literackiego, ale stanowczo twierdzi, że filozofia nie może na niej opierać swojego autorytetu poznawczego.

Kolejny zarzut dotyczy już praktycznej stosowalności tej metody. Transkrypcja tekstu filozoficznego na język formalny wymaga ogromnej pracy analitycznej: oczyszczania języka z niejasności,

Ontologia sytuacji integruje teorię Shannona

Ontologia sytuacji, choć zrodzona na gruncie filozofii, odsłania zaskakującą zbieżność z teorią informacji. Dla Claude'a Shannona informacja była bowiem redukcją niepewności, mierzalną w bitach; w ontologii sytuacji analogiczną rolę odgrywają sytuacje elementarne. Każda z nich stanowi minimalny, niepodzielny „pakiet informacyjny”, wystarczający do ugruntowania prawdziwości zdania. W tej perspektywie zbiór SE staje się w istocie pełną przestrzenią informacyjną, gdzie każda dopuszczalna kombinacja konstryuuje potencjalny stan wiedzy o świecie.

Można zatem postrzegać hermeneutykę logiczną jako metodę systematycznej redukcji niepewności semantycznej w dyskursie filozoficznym. Transkrypcja oczyszcza zdania z polisemii, słowniki elementarne narzucają jednoznaczność odwzorowań, a przekład do języka T minimalizuje entropię znaczeniową całego systemu. Sama analiza dedukcyjna funkcjonuje niczym kanał informacyjny, który pozwala precyzyjnie wykryć redundancję w postaci tez równoważnych, zidentyfikować sprzeczności jako zakłócenia sygnału oraz wydobyć nowe informacje w postaci konsekwencji dedukcyjnych. W tym sensie hermeneutyka logiczna łączy semantykę z teorią informacji, dowodząc, że sens tekstu filozoficznego nie jest wyłącznie kwestią znaczenia, lecz także strukturą jego informacyjnej spójności.

Hermeneutyka logiczna usprawnia systemy AI

W epoce cyfrowej, w której analiza tekstu opiera się na algorytmach NLP i modelach językowych, hermeneutyka logiczna zyskuje rangę kluczowej procedury filtrującej. Współczesne modele generują bowiem teksty o wysokiej spójności statystycznej, której jednak często brakuje fundamentu w postaci spójności logicznej. Ontologia sytuacji pozwala tu na przeprowadzenie formalnego audytu: każde zdanie można przyporządkować sytuacji elementarnej, a następnie zbadać, czy cała struktura jest niesprzeczna i dedukcyjnie wydajna. W tym ujęciu hermeneutyka logiczna staje się brakującym ogniwem między AI a filozofią – łączy probabilistyczne modele języka z deterministycznymi modelami logiki.

Metoda Wolniewicza: fundament humanistyki cyfrowej

Przeniesienie tej metody na grunt humanistyki cyfrowej otwiera drogę do analizy wielkich korpusów tekstów filozoficznych. Zamiast porządkować je według kryteriów epoki czy autorstwa, można dokonać ich translacji na język T, by następnie badać strukturalne konkordancje. W efekcie powstaje mapa metafizycznych powinowactw, które nie wynikają z genealogii idei, lecz z tożsamości ich logicznej architektury. To projekt nowej historii filozofii: niegenealogicznej, lecz strukturalno-logicznej.

Czy redukcja bogactwa filozofii do logiki sytuacji elementarnych jest aktem profanacji, czy aktem odkrycia? Być może, wbrew pozorom, w atomach sensu kryje się echo całości, a precyzyjny model pozwala zobaczyć to, co umyka w potoku słów. Ostatecznie, czyż sama filozofia nie jest nieustanną próbą okiełznania chaosu myśli w ramy spójnego systemu?

Inspiracje

[1] "Ontologia sytuacji. Podstawy i zastosowania" Bogusław Wolniewicz

1985 | Państwowe Wydawnictwo Naukowe

Polski filozof, logik, profesor Uniwersytetu Warszawskiego (1963-1998). Znany jako tłumacz i komentator Ludwiga Wittgensteina. Twórca ontologii sytuacji. Publicysta związany z Radiem Maryja. Specjalizował się w filozofii religii i filozofii nowożytnej.

Polish philosopher, logician, professor at the University of Warsaw (1963-1998). Known as a translator and commentator of Ludwig Wittgenstein. Created ontology of situation. Publicist affiliated with Radio Maryja. Specialized in philosophy of religion and modern philosophy.

University of Warsaw

Literatura uzupełniająca

Książki

Autorzy przywoływani w artykule:

[1] "Rzeczy i fakty. Wstęp do pierwszej filozofii Wittgensteina"

Bogusław Wolniewicz

2019 | PWN | ISBN: 9788301204167

[2] "Logic and Metaphysics. Studies in Wittgenstein's Ontology of Facts"

Bogusław Wolniewicz

1999 | WFiS UW | ISBN: 9788385372349

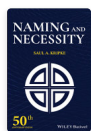
Literatura pokrewna (Google Scholar):

[3] "Logic, Semantics, Metamathematics: Papers from 1923 to 1938"

Alfred Tarski

1986 | Oxford University Press | ISBN: 9783764332808

[Google Scholar](#)

[4] "Naming and Necessity"

Saul Kripke

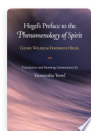
2024 | Wiley-Blackwell | ISBN: 9780470672297

[5] "Wittgenstein on Rules and Private Language: An Elementary Exposition"

Saul Kripke

2025 | Harvard University Press | ISBN: 9781839990151

[6] "Phenomenology of Spirit"

Georg Wilhelm Friedrich Hegel

2021 | Princeton University Press | ISBN: 9781400826476

[Google Scholar](#)

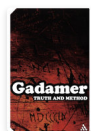

[7] "Science of Logic"

Georg Wilhelm Friedrich Hegel

2020 | Library of Alexandria | ISBN: 9781465592767

[Google Scholar](#)

[8] "Truth and Method"

Hans-georg Gadamer

2004 | Bloomsbury Academic | ISBN: 9780826476975

[Google Scholar](#)

[9] "Philosophical Hermeneutics"

Hans-georg Gadamer

2008 | Univ of California Press | ISBN: 9780520256408

[Google Scholar](#)

[10] "Ethics"

Baruch Spinoza

2021 | Posthumously published | ISBN: 9798534805505

[11] "Theologico-Political Treatise"

Baruch Spinoza

2004 | Hackett Publishing | ISBN: 9781585105328

[12] "Parmenides of Elea: Fragments : a Text and Translation with an Introduction"

Parmenides, David Gallop

1984 | University of Toronto Press | ISBN: 9780802024435

[Google Scholar](#)

[13] "Critique of Pure Reason"

Immanuel Kant

2022 | Otbebookpublishing | ISBN: 9783987441486

[Google Scholar](#)

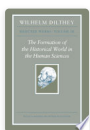

[14] "Groundwork of the Metaphysics of Morals"

Immanuel Kant

2025 | Benediction Classics | ISBN: 9781789434453

[Google Scholar](#)

[15] "Introduction to the Human Sciences: An Attempt to Lay a Foundation for the Study of Society and History"

Wilhelm Dilthey

2010 | Princeton University Press | ISBN: 9780691149332

[Google Scholar](#)

[16] "Introduction to Logic and to the Methodology of Deductive Sciences"

Alfred Tarski

1949 | Oxford University Press

[17] "Abstract Logics"

Roman Suszko

1973 | Instytut Matematyczny Polskiej Akademii Nauk, Państwowe Wydawnictwo Naukowe

[18] "Pragmatic Logic"

Kazimierz Ajdukiewicz

1974 | D. Reidel Publishing Company

[19] "Problems and Theories of Philosophy"

Kazimierz Ajdukiewicz

1973 | Cambridge University Press

Artykuły naukowe

Autorzy przywoływani:

[1] "A Completeness Theorem in Modal Logic"

Saul Kripke

1959 | The Journal of Symbolic Logic

[2] "A Mathematical Theory of Communication"

C.E. Shannon

1948 | Bell System Technical Journal

[Google Scholar](#)

[3] "An Abstract of a Book lately Published; Entitled, A Treatise of Human Nature"

David Hume

1740

[Google Scholar](#)

[4] "A Symbolic Analysis of Relay and Switching Circuits"

Claude Shannon

1938 | Transactions of the American Institute of Electrical Engineers

[5] "Early Writings in the Philosophy of Logic and Mathematics"

Edmund Husserl

1994

[6] "Explanation and Understanding"

Paul Ricoeur

1991

[7] "From Worlds to Situations"

John Perry

1986 | Journal of Philosophical Logic

[8] "Hans-Georg Gadamer's philosophical hermeneutics: Concepts of reading, understanding and interpretation"

Paul Regan, Hans-georg Gadamer

2004

[Google Scholar](#)

[9] "Ideas for a Descriptive and Analytic Psychology"

Wilhelm Dilthey

1894

[10] "Kraty sytuacji elementarnych (Lattices of elementary situations)"

Marcin Łazarz

2014

[11] "Lattices of elementary situations"

Janusz Czelakowski

2008 | undefined

[Google Scholar](#)

[12] "New Elucidation of the First Principles of Metaphysical Cognition"

Immanuel Kant

1755

[13] "Of the Standard of Taste"

David Hume

1757 | Four Dissertations

[Google Scholar](#)

[14] "On the Concept of Logical Consequence"

Alfred Tarski

1936

[15] "On the Form and Principles of the Sensible and Intelligible Worlds"

Immanuel Kant

1770

[16] "On the idea of a system in philosophy"

Hans-Georg Gadamer

1924

[Google Scholar](#)

[17] "On the notion of existence. Some remarks connected with the problem of idealism"

Kazimierz Ajdukiewicz

1951 | Studia philosophica (Poznań)

[18] "Ontology in the Tractatus of L. Wittgenstein"

Roman Suszko

1968 | Notre Dame Journal of Formal Logic

[19] "Philosophy as a Rigorous Science"

Edmund Husserl

[20] "Remarks on sentential logics"

Jerzy Łoś, Roman Suszko

1958

[21] "Scenes and Other Situations"

Jon Barwise

1981 | The Journal of Philosophy

[22] "Semantical Considerations on Modal Logic"

Saul Kripke

1963 | Acta Philosophica Fennica

[23] "Semantic Innocence and Uncompromising Situations"

Jon Barwise, John Perry

1981 | Midwest Studies in the Philosophy of Language

[24] "Situation-based scenarios for E-learning"

C. Raynaud, M. El Malki, C. Frasson

2006 | Lecture Notes in Computer Science

[Google Scholar](#)

[25] "Situations in Natural Language Semantics"

Angelika Kratzer

2007 | Stanford Encyclopedia of Philosophy

[Google Scholar](#)

[26] "Situation Theory and Channel theory as a Unified Framework for Imperfect Information Management"

Farhad Naderian

2022 | ArXiv

[27] "Sprache und Sinn"

Kazimierz Ajdukiewicz

1934 | Erkenntnis

[Google Scholar](#)

[28] "The Concept of Truth in Formalized Languages"

Alfred Tarski

1933

[29] "The Geometry of Reasoning: Flowing Logics in Representation Space"

Unknown Author

2025 | arXiv

[Google Scholar](#)

[30] "The Hermeneutical Function of Distanciation"

Paul Ricoeur

1973 | Philosophy Today

[31] "The Rise of Hermeneutics"

Wilhelm Dilthey

1900

[32] "WPROWADZENIE DO TEORII KRAT"

Zbigniew Powązka

2005

[Google Scholar](#)

Artykuły pokrewne (Google Scholar):

[33] "A Formal Ontology of Situations"

Bogusław Wolniewicz

1982 | SL

[34] "On the Lattice of Elementary Situations"

Bogusław Wolniewicz

1980 | BSL

[35] "O przestrzeni logicznej"

Bogusław Wolniewicz

1981 | SF

APA ONE Publishing System

Fundacja Dobre Państwo © 2026

Article ID: f6d21ea5-13be-49c8-bf5a-ee008359f077